

מאת

הרב יואל רועי משדי שליט"א
מח"ס "במסילה נעלה" ור"מ בישיבת "נזר התורה"

'תרומה' וצדקה

לאחר 'משפטים' ישרים וממון כשר

**"דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לִבּוֹ
תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי".**

א הנה פרשה זו באה לאחר פרשת משפטים, ודבר נפלא - כתב רבינו הבית הלוי (בספרו עה"ת, ריש פרשת תרומה) - שהרמז בזה הוא, שלפני ה'תרומה' ידאג ל'משפטים', היינו שכספו יהיה בכשרות ללא חשש גזל. כלומר, שקודם שיעשה האדם צדקה בממונו, צריך לראות שלא יהיה בממונו חשש גזל, שאם לא כן, אין הצדקה מועילה לו כלל, וכמו שמצאנו גבי לולב הגזול, שפסול למצוה משום מצוה הבאה בעבירה, וזהו שאמר הפסוק (ישעיה נט), "והוסג אחר משפט וצדקה מרחוק תעמוד", שאחר שהוסג המשפט, ע"כ גם הצדקה שעושין עומדת מרחוק ואינה מועילה לנותן כלל. וזהו שאומר הכתוב (שם נו) "שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא". ועל כן אמר להם תחילה משפטים, ואח"כ ציום על נדבת המשכן. ע"כ.

ונראה לרמוז זאת במצות מחצית השקל (בריש פרשת כי תשא), שהובא בחז"ל (תנחומא פרשת כי תשא, אות ז): נטל הקדוש ברוך הוא כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד, והראהו למשה, ואמר לו, זה יתנו. והובא ברש"י שם. והנה כבר העירו, מדוע הראה לו הקב"ה דוקא "מטבע של אש", הלא היה יכול להראות לו מטבע מתכת פשוטה? ובעבר שמעתי ממו"ר המשגיח דישיבת 'בית שמעיה' הגר"א רוט זצ"ל, שבא לרמוז בזה על חובת הזהירות בממון, שיהיה הממון כשר, וכל מטבע יהיה ללא שום חשש, ואם אכן ישנו חשש שמא אינו שלו, אזי יברח ממנו כבורח מן האש. וזהו 'מטבע של אש', היינו להתרחק מכל מטבע שיש בה חשש כבורח מן האש, ולא יחזיק ברשותו אלא ממון כשר בתכלית. ע"כ. והנה ענין זה נאמר במצות מחצית השקל, לרמוז שגם כאשר עושה בכספו מצוות, כנתינת צדקה וכדו', יהיה זה ע"י ממון כשר. כענין 'תרומה' לאחר 'משפטים'.

**להאמור יתיישב מדוע "נשאת ונתת באמונה" קודם ל"קבעת עתים לתורה"
הלא לכאורה הוא להיפך**

ב ונתעוררתי בס"ד ע"פ זה לבאר דברי הגמ' בשבת (לא ע"א), בשעה שמכניסים אדם לדין, אומרים לו, נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה וכו'. ולכאורה, הרי דבר ברור שבלי לימוד התורה וידיעתה, לא שייך שיהיה האדם שומר את מצוות התורה כיאות. ואם כן, גם בענין משא ומתן באמונה, לא שייך להנצל מעוון גזל ומרמה, ללא שיקבע עתים בלימוד חושן משפט מקודם לכן, ומעתה, היה לכאורה צריך להקדים מתחילה את השאלה בענין לימוד התורה ("קבעת עתים לתורה") ורק לאחר מכן בענין משא ומתן באמונה ("נשאת ונתת באמונה"). [ואמנם בתוספות בקידושין (מ ע"ב) ד"ה אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה, הקשו מדברי הגמ' בשבת, שתחילה שואלים את האדם נשאת ונתת באמונה, ותירצו, דהיינו דוקא לענין שאלה ששואלים לו על משא ומתן, אבל מ"מ נפרעים ממנו תחילה על שלא קבע עתים לתורה. עיי"ש. ומ"מ כבר העירו דהא גופא קשיא, כיון שנפרעים ממנו תחילה על שלא קבע עתים לתורה, אמאי אין שואלים אותו זאת תחילה. ועי' בזה בס' אפריון פרשת ואתחנן (דברים ו ה) עיי"ש].

ולהאמור נראה בס"ד ליישב, בהקדים דברי המהרש"א בשבת (שם), שביאר השאלה "עסקת בפריה ורביה", דהנה לא אמר 'קיימת' פריה ורביה, אלא 'עסקת' דהיינו להשיא יתום ויתומה. ע"כ. והנה על דרך זה יש לומר בענין השאלה "קבעת עתים לתורה", דהיינו קבעת עתים לתורה גם עם אחרים, כלומר, האם דאגת להרבות ולהפיץ תורה, אך כל זה שייך רק אם מקודם "נשאת ונתת באמונה", היינו שהממון כשר, אך אם אין ממונו כשר, מה תועלת אם מקים ומרבה תורה בכסף שאינו כשר.

ועל כן שואלים את האדם מתחילה "נשאת ונתת באמונה" - האם ממונך כשר, ורק לאחר מכן באה השאלה "קבעת עתים לתורה" עם אחרים, האם ייסדת שיעורי תורה וכדו' (ע"י הממון הכשר). ושו"ר בשו"ת כתב סופר האו"ח סימן כז, שביאר בסגנון זה באו"א.

'תרומה' וצדקה לאחר 'משפטים' ופריעת חובות

[ג] ויש להוסיף בזה, שהנה בכלל זה נרמז דבר שנעשה הפקר אצל כמה בנ"א, והוא מצות פריעת בעל חוב, ובא לומר, שמי שהוא בעל חוב לאחרים, אזי אין לו ליתן צדקה ותרומות בזמן שעדיין חייב לפרוע את חובותיו לבריות, וכמבואר בספר חסידים (סימן תנד), שמי שחייב לאחרים לא ירבה בצדקות עד שיפרע. וזהו הרמז, רק לאחר ה'משפטים' כדת של תורה, היינו לאחר פריעת חובותיו לבריות, אזי תתקבל ברצון ה'תרומה' לצדקה.

ובספר דבש לפי (אות פ אות כז) הביא שעל פי זה פירשו הקדמונים את הפסוק 'בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. כלומר, מתחילה 'בפרוע פרעות בישראל', היינו שצריך האדם לפרוע את חובותיו, ורק לאחר מכן 'בהתנדב עם', יכול להתנדב ולתת צדקה, ואם יעשה כן, אזי 'ברכו ה'.

בחומרת בעלי חובות שאינם מחזירים ההלוואה בזמן

ובענ"ז אציין למה שכתב בפלא יועץ (ערך לוח) וז"ל: "עתה רבים מעמי הארץ עוברים על מצוה זו... שבעל המעות שינוי יחרוק ונמס, בראותו את בעל חובו שיש לו לאכול לשובעה ולמכסה, והוא אוכל למעדנים ומכבד אשתו ובניו במלבושים נאים, ולא יוכל להתאפק מלזעוק וכו'.

ומאחר שהלוה ואינו משלם נקרא רשע, כדכתיב לוח רשע ולא ישלם, והלוה מן האדם כלוה מן המקום, ראוי לגבר שידחוק עצמו וימכור כליו וכל אשר לו בבית ויפרע לבעל חובו, ומוטב שיהא מוטל ברעב ובעירום ובחוסר כל ואל יהי רשע לפני המקום שעה אחת". עיי"ש עוד בזה.

עיקר מעלת ה'תרומה' כשהאדם חי בדרך התורה וב'משפטים' ישרים ולא יסתפק רק בתרומות פאר לבתי כנסת וכדו'

[ד] עוד אפשר לרמוז באופן אחר, שהנה רואים אנו לפעמים אנשים שאינם הולכים בדרך התורה כיאות, אשר תורמים כסף לכל מיני מטרות צדקה. וישנם המתפעלים מזה. ועל זה בא הרמז של פרשת תרומה לאחר פרשת משפטים, לומר, שעיקר מעלת הצדקה והתרומה, רק באופן שהאדם מקיים את משפטי ה', ותורם את חייו, זמנו וכוחותיו, עבור קיום מצוות ה' יתברך. ("משפטים" - משפטי ה' זהו ה"תרומה" הטובה ביותר...). שאם לא כן, "למה לי רוב זבחיכם אמר ה'..." (ישעיהו א יא). ופירש ברד"ק שם: "...הואיל ואתם עוזבים תורת, למה לי רוב זבחיכם, כי לא ציויתי אתכם עליהם אלא כדי שתזכרוני ותעלוני על לבבכם תמיד ולא תחטאו, ואם חטאתם, שתתודו עם הקרבן ותשובו מדרכיכם הרעים. ואילו עשיתם כן, היו לי לריח ניחוח כמו שאמור בתורה. אבל עתה אני קץ בהם ומואסם, כאדם השבע מן הדבר שהוא קץ בו ומואסו, כי תבאו - בשלש רגלים, זו הראייה מי בקשה מידכם שתבאו לפני ותמרו את דברי, איני חושב לכם זה לכבוד אלא לבזיון...".

ודברים חריפים בענין זה כתב רבינו האור החיים הק' בפרשת פינחס (כה יז), על הפסוק "צרור את המדינים" וגו', וז"ל: הכוונה בזה, להקדים לשנוא המחטיאים גם "להתעיב הערב והטוב הבא מהם", לאבד כל עץ נחמד וכל מעיין מתוק וכל טוב הבא מהם, על אשר גרמו להם עשות רע, והוא על דרך אומרו (תהלים קלט), הלא משנאיך ה' אשנא. ע"כ.

וראיתי שהרחיב בזה רבינו החפץ חיים (נדחי ישראל, פרק ב, הערה), שאפילו האנשים אשר כבוד התורה יקר בעיניהם, ומפארים אותה בזה שמפזרים כסף רב על תכשיטיה ועל ארון הברית אשר היא שוכנת בתוכו, בכל זאת אל יבטיח יצרם שיצאו בזה ידי חובת איש יהודי, כלומר, אם אינם מקיימים מה שכתוב בה, ומרגיעים את מצפונם במה שמכבדים אותה, אזי לא יכופר להם עלבונה. כי אין לך עלבון גדול מזה שאת מה שכתוב בה אינם מקיימים.

והרי זה משל לאשה שיש לה תכשיטים רבים, ובביתה מצוי כל טוב, ואעפ"כ אין לה שום שמחה מזה, יען כי בעלה מצערה בכל עת, ואינו ממלא את רצונה, והינה בזויה בעיניו כאחת השפחות, ורק בפני אנשים מראה שמכבדה, וגם מקשט אותה בתכשיטים מפוארים.

כן בעניננו, מה קורת רוח תמצא תורתנו הקדושה מהאיש אשר יכבדה לפני כל, ולפעמים יוציא עליה כסף רב ברבים, אם בחדרי משכיתו יקניטנה על כל צעד וצעד, ומכל אשר תוציא מפיה למלאות בקשתה יתן עורף לדבריה, ולא יעשה את רצונה. אדרבא, שמחתה בעיקר מאלו האנשים שמקיימים בפועל את כל דבריה ודקדוקיה בשמחה, אף שאין ידם משגת להוציא כסף לקנות לה תכשיטים ולהעמידה בארון זהב. עיי"ש. (ואולם, כאשר מקיים את מצוות התורה כיאות, וגם תורם לצדקה, אזי שכרו גדול מאד כמובן).

ועלי שטים – מאין היו להם צמדצב, פירש רבי תנחומא יעקב אבינו לפה צרוח הקודש, שעתידין ישראל לצנות משכן צמדצב, והביא ארזים למזבחים ונטעם, וכוה לצניו ליטולם עמהם, כשילאו ממזבחים. (רש"י).

ראיתי לרבינו הט"ז בס' דברי דוד (עה"ת, פר' תרומה שם), שהעיר על דברי רש"י (שמקורו מהתנחומא) שהקשה 'ומאין היה להם צמדצב'. דלכאורה קשה על קושיתו, הלא יכול להיות שממצרים הביאו אותם, או קנו עצים בארצות אחרות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא עה), על הפסוק 'וכסית את צאתך', שאינו חוזר על המן שהיה נבלע באיברים, אלא על המאכלים שקנו מתגרי אומות העולם. ואם כן, גם בענייניו אולי קנו גם את הקרשים למשכן מאומות העולם. עיי"ש.

והנראה בזה בס"ד, ע"פ היסוד המתבאר מדברי הגמרא בבבא מציעא (פה ע"ב), במעשה דרבי חייא שעשה לתורה שלא תשתכח מישראל, ע"י שזרע פשתן, וקלע ממנו רשתות, וצד בהם צביים, והאכיל בשרם ליתומים, ומעורותיהם עשה קלפין, וכתב עליהם חמשה חומשי תורה ללמד תורה לתינוקות של בית רבן. ואמרו עליו 'כמה גדולים מעשי חייא'.

ומקשים, מדוע היה על רבי חייא לטרוח כל כך עד שהשיג חמשה חומשי תורה, הרי היה יכול לקנות חומשים מוכנים וללמד את התינוקות מתוכם.

וביאר, שחומשים כתובים ומוכנים שהיה מוצא בכל מקום, יתכן שלא נעשו בכונה טובה, ועל כן אולי לא יועילו להשריש על ידם את קדושת התורה בתלמידים, ופעמים גם יזיקו. ורצה רבי חייא שילמדו תורה בקדושה ובטהרה, לכן רצה להכין חומשים אלו מתחילתן ועד סופן בעצמו בכונה טובה ולשם שמים, כדי שיהיו להם השפעה טובה על התלמידים. כי כאשר הראשית טובה, אזי יש תקוה לאחריה.

וכן הוא בענייניו, שרצה יעקב אבינו ועם ישראל, שיצליחו בבנית המשכן על הצד היותר טוב, וידע יעקב ועם ישראל שלא תתכן הצלחה אלא אם כן תהיה הראשית בנויה על יסודות איתנים וטהורים. ולפיכך לא רצה יעקב שירכשו עצים מאומות העולם אשר נטיעתם שלא בכונה הרצויה. ומטעם זה גם ישראל לא רצו לרכוש מהם. ועל כן טרח והביא ארזים ממצרים ונטעם הוא בעצמו בקדושה ובטהרה ובאופן הראוי ביותר, בכדי שיהיו עצים אלו ראויים לבנית המשכן. ודוק את העצים הללו לקחו עם ישראל.

!!!אנא

העתירו רחמי שמים לרפואתו השלימה של אחי

הגאון הגדול הרב יוסף תומר בן יפה שליט"א

אב בית דין 'מדרש הוראה' וראש כולל 'אמרי בינה'
ומח"ס 'יוסף טוהר' 'יוסף תואר' 'לבוש יוסף' ועוד

שנפצע בתאונת דרכים וזקוק לרחמי שמים

[וידועים דברי הגמ' בברכות (יב ע"ב)]

אם ת"ח הוא צריך שיחלה עצמו עליו...]

תזכו למצוות